

59

ISSN: 2348-1390

NEW MAN

INTERNATIONAL JOURNAL OF MULTIDISCIPLINARY STUDIES

VOL. 4 SPECIAL ISSUE AUGUST 2017

A REFEREED AND INDEXED E-JOURNAL

IMPACT FACTOR: 4.321 (IIJIF)

UGC Approved Journal No. 45886

Special Issue

On the occasion of National Seminar on
Women Safety: Challenges and Remedies

Organized by

Late Ramesh Warpukar College, Sonpeth and
Shri Panditguru Pardikar College, Sirsala

Chief Editor

Dr Kalyan Gangarde

Guest Editors

Prin. Dr V D Satpute

(Late Ramesh Warpukar ACS College, Sonpeth Dist. Parbhani)

Prin. Dr. R T Bedre

(Shri Panditguru Pardikar Mahavidyalaya, Sirsala Dist. Beed)

Associate Editors

✓ Dr. M G Somwanshi

Mr. P T Jondhale

Dr. S A Tengse

Dr. U Y Mane

Mr. A K Jadhav

Dr. A B Walke

NEW MAN PUBLICATION
PARBHANI (MAHARASHTRA)

Contact: +91 9730721393

+91 9420079975

nmpublication@gmail.com

VOL. 4 SPECIAL ISSUE AUGUST 2017

www.newmanpublication.com

1

PRINCIPAL

Late Ramesh Warpukar (ACS)
College, Sonpeth Dist. Parbhani

258

123. बचत गटांच्या माध्यमातून महिलांचे आर्थिक सक्षमीकरण / डॉ. टी. एन. मगर
124. कौटुंबिक हिंसाचार (संदर्भ सिरसाळा परीसर) / प्रा. माने ऊषा यशवंतराव
125. कौटुंबिक हिंसा - अन्याय, प्रकार व स्वरूप / प्रा. गजानन मरगीळ
126. महिला सुरक्षा विषयक आव्हाने / प्रा. डॉ. मारोती बालासाहेब भोसले
127. स्त्री चळवळीच्या पाऊलखूणा / प्रा. मंघराज रा. शिंदे
128. भारतीय महिला सबलीकरणच्या विविध पॅलंका अभ्यास / डॉ. हरिहर शिवदास मोहोकार
129. कौटुंबिक हिंसाचाराचे प्रकार / प्रा. डॉ. वसुधान केरवाजी मोरे
130. भारतीय समाजातील महिला अपराध : एक चिंतन / मुंजाळ पांडुरंग श्रीरंगराव

SECTION 'F'

131. कौटुंबिक हिंसाचार ते स्त्री मुक्ति चळवळ वास्तव आणि वाटचाल : एक आढावा / प्रा. डॉ. रामभाऊ मुटकुळे
132. महिला सुरक्षात्मक उपाययोजनेत महिला आयोगाची भूमिका - समाजशास्त्रीय अध्ययन / प्रा. शशिकांत दत्तोपंत परळकर
133. कौटुंबिक हिंसाचारापासून महिलांचे संरक्षण : अधिनियम २००५ / डॉ. पिनाटे किरण प्रल्हादराव
134. पुरुष प्रधान संस्कृतीतील कौटुंबिक हिंसाचाराचे स्वरूप / सौ. प्रांजली गोविंदराव कदम
135. मानव अधिकार आणि महिलांच्या समस्या / प्रा. डॉ. पांडुरंग पं. मुंदे,
136. महिलांच्या सुरक्षिततेत महिला आयोगाची भूमिका / प्रा. राणी जगन्नाथराव जाधव
137. कष्टकरी शेतकरीस्त्रियांचे प्रश्न व शेतकरी संघटना / प्रा. डॉ. ज्ञानदेव राऊत
138. नोकरीच्या ठिकाणी महिलांवरील होणारे अत्याचार / प्राचार्य डॉ. घोडके & प्रा. सौ. रायठक डी. व्ही.
139. भारत : लिंग असमानता आणि स्त्री-असुरक्षितता / डॉ. रोडे दिगंबर भगवानराव
140. महिला सक्षमीकरणात भारतीय कायद्यांची भूमिका / प्रा. डॉ. व्ही. पी. सांडूर
141. स्त्रीविषयक सामाजिक दृष्टिकोन / डॉ. सुनीता पुरुषोत्तम सांगोले
142. कौटुंबिक हिंसाचार एक सामाजिक कलंक / प्रा. सतीश गंगाराम ससाणे
143. महिला सुरक्षितता : एक आव्हान / डॉ. एच. टी. सातपुते
144. स्त्री अत्याचार प्रतिबंध - कायदे / प्रा. डॉ. पाटील एस. व्ही. & जाधव एस. व्ही
145. कौटुंबिक हिंसाचार एक ज्वलंत प्रश्न / प्रा. डॉ. सिद्धेश्वर रा. शेटकर
146. महिला विकासात महिला आयोगाची भूमिका / शिंदे अलका विठ्ठल
147. भारतातील स्त्री सक्षमीकरणाची वाटचाल - एक दृष्टिक्षेप / प्रा. डॉ. राजेंद्र ज्ञा. शिंदे
148. कौटुंबिक हिंसाचार - प्रकार आणि स्वरूप / प्रा. डॉ. शिंदे सुरेखा सदाशिवराव
149. भारताच्या संदर्भात महिला सबलीकरण / प्रा. डॉ. टि. जी. सिराळ
150. महिलांवरील अत्याचार : स्वरूप, कारणे व उपाय / - प्रा. डॉ. जयदीप सोळुंके
- ✓ 151. महिला सुरक्षा : एक दृष्टिक्षेप / प्रा. डॉ. सोमवंशी मुक्ता (गंगणे) & प्राचार्य डॉ. अजय पाटील
152. महिला सुरक्षा : उपाययोजना आणि प्रतिबंधात्मक कायद्याचा अभ्यास / प्रा. जी. एन. सोनवणे
153. स्त्री ही माणूस आहे / प्रा. सुपारे यु. पी.
154. स्त्रियांची सुरक्षा : चुनौतियाँ और सुधारात्मकता / डॉ. तावरे राजश्री लक्ष्मण
155. महिला सुरक्षेत महिला आयोगाची भूमिका / डॉ. सुनिता आत्माराम टेंगसे
156. क्रीडा क्षेत्रात महिलांचे सबलीकरण - विचार मंथन / प्रा. संध्या ठाकरे
157. स्त्री सुरक्षेत बाबत महिला आयोगाची भूमिका / प्रा. उवाळे पी. जे.
158. भारतातील लिंगभेद : एक अभ्यास / प्रा. दयानंद उजळंबे

महिला सुरक्षा : एक दृष्टिक्षेप

प्रा.डॉ.सोमवंशी मुक्ता (गंगणे)

लोकप्रशासन विभाग प्रमुख

कें.रमेश वरपुडकर महाविद्यालय सोपेठ जि.परभणी

प्राचार्य डॉ.अजय पाटील

सुशीलादेवी देशमुख महाविद्यालय,

लातूर

गोष्टावना : आधुनिक समाजात महिला सुरक्षेची समस्या अतिशय तीव्र बनत आहे. दररोजच्या वर्तमानपत्रात, मासिकात, पाक्षिकात, नियतकालिकात, त्रैमासिकात महिलावरील अत्याचाराच्या बातम्या वाचावयास मिळतात. यातील काही बातम्या अत्यंत गंभीर स्वरूपाच्या असतात. ग्रामीण क्षेत्र असो अथवा महानगर स्त्री-सुरक्षेचा प्रश्न सर्वत्र आढळून येतो. म्हणजेच स्त्री-सुरक्षा हा सार्वत्रिक स्वरूपाचा प्रश्न बनला आहे. जगात बहुतांश देशात पितृसत्ताक समाजव्यवस्था असल्यामुळे स्त्रिला दुय्यम स्थान प्राप्त झाले. तसेच स्त्री-पुरुषांमधील श्रमविभागणीमुळेही महिलांना दुय्यम स्थान मिळाले. घरकाम, शेती आणि मुलांचे संगोपन करण्याची जबाबदारी स्त्रियांकडे सोपवण्यात आली. यातून स्त्रियांवर अनेक बंधने लादण्यात आली. अप्रगत आवस्थेत समान स्तरावर असलेली स्त्री-प्रगतीच्या काळात अंधकारात ढकलल्या गेली. मातृसत्ताक पध्दती ऐवजी पितृसत्ताक पध्दती उदयास आली. पुरुषांने घरातही आपले वर्चस्व निर्माण केले. स्त्रीची किंमत कमी झाली व तिचे स्वातंत्र्य बंदिस्त झाले. स्त्री गुलाम, दासी झाली. येथूनच स्त्रियांवरील अत्याचाराला सुरुवात झाली. एकटी स्त्री असुरक्षीत झाली. ही परिस्थिती आजच्या प्रगत काळातही बदलेली नाही, तर उलट महिलांच्या सुरक्षेचा प्रश्न अधिकच गंभीर बनला आहे.

आधुनिक कालखंडात मानवी हक्काचा पुरस्कार करणाऱ्या विचारवंतांनी महिलांच्या स्वातंत्र्याकडे मानवतावादी दृष्टीकोणातून पाहिले. स्त्री-ही एक व्यक्ती आहे. तिलाही पुरुषांप्रमाणे सर्व हक्क मिळाले पाहिजेत. स्त्रीचा सर्वांगीण विकास झाला पाहिजे ही विचारधारा रूढ झाली. यासाठी स्त्री चळवळ झाली. जागतिक स्तरावरून स्त्रीयांच्या विकासासाठी विचारमंथन झाले. समाजसुधारक व उदारमतवादी राज्यकर्त्यांच्या प्रयत्नामुळे महिलांच्या विकासासाठी अथवा महिला सबलीकरणासाठी विविध कायदे, उपक्रम व योजना राबवण्यात आल्या. परिणामस्वरूप आज महिला विविध क्षेत्रात पुरुषांच्या बरोबरीने नव्हेतर एक पाऊल पुढे जाऊन अधिक उत्कृष्ट कार्य करीत आहेत. मात्र आजही स्त्रीयांकडे पाहण्याचा समाजाचा दृष्टीकोन बदललेला आहे असे पूर्णतः म्हणता येत नाही. महिलांवर वेगवेगळ्या स्वरूपाचे अत्याचार होताना दिसून येतात. जसे कौटुंबिक हिंसाचार, सांबंजनिक ठिकाणी होणारी विटंबना, कार्यस्थळी होणारे लैंगिक अत्याचार, हुंडाबळी, एकतर्फी प्रेमातून होणारे हल्ले, जातीय संघर्षात महिलांनाच वेटीस धरले जाते अशा वेगवेगळ्या स्वरूपाचे अत्याचार जगात सर्वत्र महिलांवर होताना दिसून येतात.

प्रस्तावना :-

विद्यमान परिस्थितीचा अभ्यास करता महिला विविध क्षेत्रात कार्य करीत असतांना दिसून येतात.आज महिला कठिण परिस्थितीतही उत्कृष्ट कार्य करीत आहेत. स्त्री कोमल असते, नाजूक असते, ती कष्टाचे व अवजड कामे करू शकत नाही. स्त्री ही कुटूंबाची मर्यादा आहे. यामुळे तिने उंबरा ओलंडता कामा नये. या सर्व बाबी कालबाह्य ठरल्या आहेत. परंतु आजही स्त्रीवादी लेखिका विद्युत भागवत यांच्या मताप्रमाणे 'स्त्री पुरुषांमध्ये असणाऱ्या शारीरिक भिन्नतेमुळे स्त्रिया दुय्यम झाल्या नाहीत, तर वैदिक काळापासून ते आजपर्यंत स्त्री-पुरुषांच्या शारीरिक भिन्नतेला जे अर्थ दिले, जे मूल्य चिकटविले त्यामुळे स्त्रीयांची पिळवणुक झाली व होत आहे' स्त्रीचे स्त्रीत्व म्हणजे कृतिहिनता आणि परावलंबता तर पौरुष म्हणजे कृतिप्रवणता, नवनिर्मिती आणि स्वातंत्र्य असे समीकरण आजवरच्या पुरुषी वर्चस्व असलेल्या इतिहासाने मांडले. विवाह संस्था, कुटूंब संस्था, धर्मसंस्था आणि उत्पादन क्षेत्रात स्त्रीची भूमिका दुय्यम व आनुषंगिक मानली गेली. तिचे सर्वच क्षेत्रातील स्वातंत्र्य नाकारले गेले. आज ही परिस्थिती बदलली आहे. मात्र समाजाची मानसिकता बदललेली नाही. यामुळे आजही महिलांना हिन समजून त्यांच्यावर अत्याचार केले जातात. थोडक्यात जगातील सर्वच समाजात लिंगभेदावर आधारीत विषमता असलेली दिसून येते. या संदर्भात स्त्रीवादी विचारवंत फायरस्टोन म्हणतात, 'मानवी समाजाचा इतिहास हा वर्ग संघर्षाचा नसून तो लैंगिक संघर्षाचा इतिहास आहे.'

❖ संशोधन पध्दती :-

प्रस्तूत शोधनिबंध लिहिण्यासाठी दुय्यम साधनसामग्रीचा वापर करून तथ्य संकलण्यात करण्यात आले आहे. तसेच लिखाणासाठी, वर्णनात्मक व विश्लेषणात्मक पध्दतीचा अवलंब करण्यात आला आहे.

❖ उद्देश :-

- 1) महिलांवरील अत्याचाराचे प्रकार स्पष्ट करणे.
- 2) महिला सुरक्षेची आवश्यकता स्पष्ट करणे.

महिला सुरक्षेसाठी उपाय योजना सोधने.

सहितकृत्य :-

- १) महिला सुरक्षाविषयक कायद्यांची योग्य अंमलबजावणी होत नाही.
- २) महिला सुरक्षे अभावी महिला सक्षमीकरणाच्या प्रक्रियेत आडथळे निर्माण होत आहेत.

● महिलांवरील अत्याचाराचे प्रकार :-

महिलांवर होणारे आत्याचारचे प्रकार विविध स्वरूपाचे आहेत. त्यात प्रामुख्याने खालील प्रकार स्पष्ट करता येतात.

१) कौटुंबिक अत्याचार :-

कौटुंबिक आत्याचारांतर्गत स्त्रीची उपासमार करणे, तिच्याकडून अतिश्रम करून घेणे, सतत अपमानास्पद वागणूक देणे, मारझोड करणे, तिच्या मताविरुद्ध गर्भपात करणे, माहेराहून पैसे आणण्यासाठी शारीरिक व मानसिक त्रास देणे, समाजापासून अलिप्त ठेवणे, लौंगिक दुरुपयोग करणे. विनयभंग करणे, मालमत्तेपासून दूर ठेवणे, खून करणे, जाळणे असे अमानुष अत्याचार आजही घडताना निदर्शनास येतात. कौटुंबिक हिंसाचारांतर्गत एक बाब अतिशय गंभीर स्वरूपाची असते जेव्हा एक स्त्री दूसऱ्या स्त्रीवर आत्याचार करीत असते. याप्रसंगी आत्याचार करणारी स्त्रीही पुरूषांच्या आहारी जाऊन किंवा तिच्या मानसिकतेमुळे आपणही एक स्त्री आहोत याचा तिला विसर पडतो.

२) सार्वजनिक ठिकाणी होणारा अत्याचार :-

आधुनिक काळात महिलांना सर्वक्षेत्रात समान संधी प्राप्त झाल्यामुळे सार्वजनिक क्षेत्रातील महिलांची संख्या हळूहळू वाढत आहे. परंतु अशा ठिकाणी कार्य करीत असतांना महिलांना अनेक प्रकारांना समोर जावे लागत आहे. बसस्टँड, रेल्वे स्टेशन, आशा ठिकाणी वाईट प्रवृत्तीच्या लोकांचा महिलांकडे पाहण्याचा दृष्टिकोण फार वेगला असतो. आशा लोकापासून साधन राहण्यासाठी महिलांना सतत प्रयत्न करावे लागतात. त्यांना मुक्त श्वास घेता येत नाही. जाणीवपूर्वक महिलांची विटंबणा करण्याचा प्रयत्न केला जातो. तिच्या मनामध्ये दहशत निर्माण करून व्यक्तीमत्व विकासात बाधा निर्माण केली जाते.

३) सामाजिक व धार्मिक प्रथा परंपराच्या माध्यमातून अत्याचार :-

प्राचीन काळापासून सामाजिक धार्मिक प्रथांच्या माध्यमातून महिलांची मोठ्या प्रमाणात पिळवणूक झालेली आहे. एक पत्नी असतानाही अजून कितीही विवाह करण्याची परवानगी पुरूषांना दिली. बहुपत्नी विवाह करणे हे प्रतिष्ठेचे लक्षण मानले जाऊ लागले. तसेच या स्त्रीयांना जास्तीत जास्त पडद्यात ठेवणे हे कुलीन घराण्याचे लक्षण समजले जात होते. तेव्हा सतीप्रथा, बहुपत्नी विवाहप्रथा आणि पडदापध्दतीमुळे मध्ययुगीन कालखंडातील स्त्रियांचे जीवन असह्य झाले. पुरूष प्रधान समाजव्यवस्थेने आपली प्रतिष्ठा, मानसन्मान जपण्यासाठी स्त्रियांचा बळी दिला. याचा परिणाम आजही आपल्याला जाणवतो. सतिप्रथा कायद्याने बंद करूनही राजस्थानमध्ये कितीतरी स्त्रिया सती गेल्या आहेत व तिथे सतीमंदिरे उभी आहेत आज कायद्याने बालविवाहास प्रतिबंध आहे, तरीसुद्धा अल्पवयीन मुलींचे विवाह होताना आढळून येतात. मुलगा हा वंशाचा दिवा असतो. या भावनेतून अनेक कुटूंबात मुलगी जन्माला घालणाऱ्या मातांवर अत्याचार होतात. स्त्रीभ्रूणहत्या केल्या जातात. हे सर्व प्राचीन काळी समाज व धार्माच्या माध्यमातून स्त्रियांवर जी बंधने घालण्यात आली त्यांच्या आधारे आजही स्त्रियांवर अत्याचार आहेत.

४) कार्यस्थळी होणारे अत्याचार :-

आज वैज्ञानिक प्रगतीच्या देणगीमुळे तसेच महिलांकडे पाहण्याच्या दृष्टिकोनात जो कांही बदल झाला आहे. यामुळे महिला उंबरा ओलांडून घराबाहेर पडत आहेत. त्यांना वेगवेगळ्या क्षेत्रात कार्य करण्याची संधी मिळत आहे. परंतु तेथेही महिलांना सहज संचार करणे शक्य होत नाही. कार्यालयात सुध्दा पुरूष सहकारी, वरिष्ठ अधिकारी यांच्याकडून महिला कर्मचाऱ्यांवर आत्याचार केल्याचे अनेक प्रकार घडले आहेत. स्त्री ही कोठेही गेली तरी तिच्याकडे एक व्यक्ती म्हणून पाहण्याचा समाजाचा दृष्टिकोन नसतो. यामुळे स्त्रियांना अतिशय कठिण परिस्थितीत आपली कर्तव्य पूर्ण करावी लागतात.

महाराष्ट्रात २००७, २००८ व २००९ या वर्षात महिलांवर झालेल्या आत्याचाराचा आलेख खाली दिला आहे. त्यावरून या आत्याचाराची कल्पना येते.

महाराष्ट्रातील स्त्रियांवरील अत्याचार *

गुन्हाचे शीर्षक	वर्ष		
	२००७	२००८	२००९
हत्यासाठी खून	१९२	१७५	२१७
हुड्यासाठी खुनाचा प्रयत्न	१३५	१४०	१५५
हुडाबळी	४३६	३९०	३४९
आत्महत्येस प्रवृत्त करणे	१३५९	१३३३	१२००
बलात्कार	१४५२	१५५८	१४८३
पती व पतीच्या नातेवाईकांकडून अत्याचार	७३५६	७८२९	७६८१
विनयभंग	३३०६	३६१९	३१९६
लौंगिक अत्याचार	१०३९	१०९१	१०९९
इतर	३५९	३७७	३२२
एकूण	१६,५१०	१७,५१०	१६,६२०

➤ वरील तक्त्यावरून महाराष्ट्रातील अत्याचारग्रस्त महिलांची संख्या अधिक आहे हे स्पष्ट होते.

दिल्ली सरकारच्या महिला व बालविकास विभागाच्या सर्वेक्षणानुसार १०० पैकी ८० महिला आपल्या सुरक्षेविषयी चिंतीत आहेत. कारण दिल्ली येथे वर्षामध्ये तीनपैकी दोन महिलांवर अत्याचार होत आहे. तसेच भारतात २० मिनीटाला एक महिला अत्याचारग्रस्त होत आहे. यावरून महिला सुरक्षाविषयक कायद्यांची योग्य अंमलबजावणी होत नाही हे स्पष्ट होते. यामुळे पोलीस प्रशासनावरील महिलांचा विश्वास कमी होत चालला आहे. तसेच अत्याचारग्रस्त महिलां पोलीस ठाण्यात तक्रार देण्यासाठी गेली असता तिला पोलिसाकडून सहकार्य मिळत नाही, अशा अनेक तक्रारी महिला आयोगाकडे करण्यात आल्या आहेत.

सध्याच्या यंत्रणेत चौकशीची योजना आहे, ती पुरेशी नाही. एका सरकारी नोकराची चौकशी दुसरा सरकारी नोकर करणार आणि तोही अधिकारी कित्येकदा असा असतो की, तो त्याच तराजून तालला जाऊ शकतो. तक्रार केली तर न्याय मिळेल, असा भरवसा स्त्री-कर्मचाऱ्यांना वाटत नाही, म्हणून तक्रारी करण्याची प्रवृत्ती देखील कमी झाली आहे. अलीकडे महिला कर्मचाऱ्यांना आपल्या तक्रारी निसंकोचपणे करता याव्यात यासाठी विशाखा समित्यांची स्थापना करणे बंधनकारक केले आहे. परंतु विशाखा समिती विषयीची संपूर्ण माहिती बहुतांश महिला कर्मचाऱ्यांना आहे, असे म्हणता येत नाही. यावरून महिला सुरक्षेविषयीच्या कायद्यांची योग्य पध्दतीने अंमलबजावणी होत नाही हे स्पष्ट होते.

❖ महिला सुरक्षेची आवश्यकता :-

महिला ही समाजाचा अविभाज्य घटक असून प्रत्येक समाजात महिलांचे कमी अधिक निम्मे प्रमाण असते. अर्थात मानवी समाजाची आर्धी शक्ती स्त्रीकडे असते. परंतु समाजाच्या या मानवी बळाचा योग्य तो वापर करून घेतल्या जात नाही. स्त्रियांना समाजात दुय्यम स्थान देऊन त्यांना अंधकारात ठेवण्याच्या प्रयत्न सातत्याने करण्यात आला. यातून स्त्रियांच्या सामाजिक सुरक्षेवर प्रश्नचिन्ह निर्माण झाले आहे. सामाजिक सुरक्षा ही व्यक्तिजीवनाची मूलभूत गरज आहे. सुरक्षेशिवाय व्यक्ती चांगल्या प्रकारे जीवन व्यतीत करू शकत नाही.

आधुनिक काळात सामाजिक सुरक्षेला विशेष महत्त्व प्राप्त झाले आहे. कोणत्याही देशाची सामाजिक प्रगती लक्षात घेताना, त्या देशाने सामाजिक सुरक्षेच्या क्षेत्रात कितपत प्रगती केली आहे. याचा आढावा घेतला जातो. सामाजिक सुरक्षेअंतर्गत सर्व घटक समाविष्ट होतात. त्याच बरोबर वेगवेगळ्या प्रकारची सुरक्षा आपेक्षित असते. उदा. आरोग्य, आर्थिक, मानसिक, श्रमसुरक्षा इत्यादी. समाजाची आर्धी संख्या असलेल्या स्त्रियांच्या सुरक्षेचा विचार केला त्यांना अनेक बाबतीत सुरक्षा नसल्याचे जाणवते. यातूनच स्त्रियांवरील अत्याचारात वाढ होत आहे. स्त्रियांच्या सुरक्षेअभावी त्यांच्या जीवनात विविध प्रश्न निर्माण होत आहेत. आरोग्य विषयक सुरक्षेच्या अभावी भारतीय महिलांना वेगवेगळ्या रोगांची लागत होत आहे. सरासरी ७५% महिलांना रक्ताची कमतरता आहे. प्रस्तुती दरम्यान महिलांच्या मृत्युचे प्रमाण इतर देशांच्या तुलनेत अधिक आहे. कर्करोगाचे प्रमाणही वाढले आहे. तेंव्हा महिलांना निरोगी जीवन जगण्यासाठी आरोग्य सुरक्षा प्रदान करणे आवश्यक आहे.

भारतीय महिलांचा सत्ता संपत्ती मधील वाटा पहिला असता महिलांच्या नावे संपत्ती असण्याचे प्रमाण फार कमी आहे. श्रीमंत कुटूंबामधील महिलांच्या नावे संपत्ती असल्याचे दिसून येते परंतु मध्यम व गरीब कुटूंबातील महिला आर्थिकदृष्ट्या असुरक्षित आहेत. यामुळे त्यांच्या व्यक्तिमत्त्व विकासावर परिणाम होऊन त्या मागासलेले जीवन व्यतीत करीत आहेत. सामाजिक सुरक्षेचा विचार करता महिलांना आजही समाजात पुरुषांच्या तुलनेत दुय्यम समजले जाते. यातून सार्वजनिक ठिकाणी कार्य करणाऱ्या महिलांना विविध समस्यांना सामारो जावे लागते. समाजात त्यांना योग्य प्रमाणात मानसन्मान दिला जात नाही. तिच्याकडे कलागुण असून ही केवळ ती एक स्त्री आहे म्हणून तिच्याकडे दुर्लक्ष करायची पुरुषप्रधान संस्कृतीची मानसिकता बदललेली दिसून नाही.

स्त्रीला मापदंडामध्येच जीवन जगावं लागत आहे. तीला आपल्या कल्पना विस्ताराला व आनंदी जीवन जागण्याला मर्यादा लावण्या लागतात. यामुळेही महिलांमधील सुप्तगुणांचा विकास होत नाही. परिणामी राष्ट्राच्या विकासावर त्याचा परिणाम होतो.

मानसिक सुरक्षाच्या अनुषंगाने अभ्यास केला असता स्त्रिला जन्मापासून तिरस्काराचा सामना करावा लागतो. मुलाची आपेक्षा प्रत्येक कुटूंबात केली जाते. कुटूंबात पहिला मुलगा झाल्यानंतर जो आनंद साजरा केला जातो तो प्रथम समर्थी मुलगी झाल्यानंतर होताना दिसत नाही. दुसरा मुलगा झाल्यानंतर घरात खंत व्यक्त केली जातेच असे नाही, परंतु दुसरीही मुलगीच झाली तर कुटूंबात फार मोठे संकट आल्यागत स्थिती निर्माण होते. आशावंळी आईची मानसिकता काय असेल ? निश्चितच तिलाही असुरक्षित वाटते. अशा सामाजिक विचारसरणीमुळे महिला मानसिकदृष्ट्या असुरक्षित आहेत. यातून त्यांच्या मनावर वाईट परिणाम होऊन त्या अंधश्रद्धेच्या आहारी जातात. यातून त्यांच्यावर अनुचित प्रसंग ओढवतात.

सार्वजनिक ठिकाणी, कार्यालय, बस, रेल्वे, मधील असुरक्षित वातावरणामुळे महिलांच्या कार्यावर मर्यादा येत आहेत. निर्भया घटनेनंतर महिलांनी आपल्या पदारचा त्याग केल्याच्या घटनाही घडल्या आहेत. नोकरी करीत असतांना महिलांना प्रथम पद कोणते आहे ? यापेक्षा तेथे सुरक्षा आहे का ? याचा अधिक विचार करावा लागतो.

वरील विवेचनावरून हे स्पष्ट होते की, स्त्रियांच्या सर्वांगीण विकासाच्या दृष्टीने त्यांना सर्वप्रकारची सुरक्षा मिळणे आवश्यक आहे. सुरक्षे अभावी महिलांना आपल्या कामामध्ये योग्य योगदान देणे कठिण आहे. राष्ट्राच्या विकासात स्त्रियांचा वाटा फार महत्त्वाचा आहे. त्यामुळे त्यांना सुरक्षित जीवनाची हमी मिळणे अत्यावश्यक आहे.

❖ महिला सुरक्षेसाठी उपाय योजना :-

महिला सुरक्षा ही केंद्र व राज्य सरकारासमोरील ज्वलंत समस्या आहे. शासनाने आतापर्यंत महिला सक्षमीकरणाच्या दृष्टीने अनेक धोरणे आखून व कायदे करून स्त्री-पुरुष समता निर्माण करण्याचा प्रयत्न केला. स्त्रीयांना संरक्षण देण्यासाठी विशेष कायदे केले आहेत. परंतु अद्यापर्यंत स्त्री सुरक्षेचा प्रश्न गंभीर असल्याचे अनेक घटनाद्वारे सिद्ध झाले आहे. महिलांना सुरक्षा देण्यासाठी काही ठोस निर्णय घेण्याची आवश्यकता आहे. त्यासाठी खाली उपाय सुचविता येतात.

- १) महिला सुरक्षेच्या कायद्याची कडक अंमलबजावणी व्हावी.
- २) महिलांच्या तक्रारीची नोंद करून घेतांना पोलिस ठाण्यात त्यांना सन्मानाची वागणूक मिळावी.
- ३) महिलांवरील अत्याचाराच्या घटनांचा निकाल लवकर देऊन गुन्हेगारांना तात्काळ शिक्षा व्हावी.
- ४) स्त्रीयांना स्वसंरक्षणाचे प्रशिक्षण देण्याची व्यवस्था शासनाद्वारे करण्यात यावी.
- ५) शालेय व महाविद्यालय स्तरावर मुलींना स्वसंरक्षण देण्यासाठी व्यवस्था करणे बंधनकारक असावे.
- ६) महिला आयोगाला अधिक स्वातंत्र्य असावे तसेच महिला आयोगाची संघटना सतत कार्यरत असावी.

● निष्कर्ष :-

स्त्रियांसाठी दुषित सामाजिक वातावरणतून मोकळ्या प्रसन्न वातावरणाची निर्मिती करावयाची असेल व स्त्रीला सामाजिक सुरक्षितता द्यावयाची असेल, तर सामाजिक परिस्थिती झपाट्याने बदलली पाहिजे. व्यसनी लोकांना शिस्तीच्या बडग्याखाली शिक्षा केली पाहिजे. स्त्रीत्वाचा उपमर्द हा गुन्हा ठरला पाहिजे. स्त्रीला एक व्यक्ती म्हणून दर्जा मिळाला पाहिजे. जो पर्यंत स्त्री-पुरुषांमधील लैंगिक विषमतेची मानसिकता बदलत नाही तोपर्यंत खऱ्या अर्थाने स्त्रीयांकडे पाहण्याचा दृष्टिकोन बदलला जाणार नाही. ज्याप्रमाणे कुटूंबात मुलींना मर्यादांची उजळणी केली जाते. त्याचप्रमाणे मुलांवरही संस्कार होणे आवश्यक आहे. तरुण युवक युवतींना योग्य ते मार्गदर्शन करून त्यांच्या भावनांचा विकास घडवून आणता येतो. यातून पुढील काळात एक नवसामाजिकनिर्मिती होऊ शकते.

● संदर्भ सूची -

- १) प्रा.टी. कांबळे व इतर - भारतातील सामाजिक चळवळीची रूपरेषा, कियेटिड पब्लिकेशन, २०१० पृ.क्र. १४६
- २) उपरोक्त पृ.क्र. १४७
- ३) डॉ.सौ. नंदिनी तडकलकर - महिलांचे सबलीकरण आणि शेतकरी महिला आघाडी योगदान, अल्फा पब्लिकेशन्स, नांदेड, डिसेंबर २००८ पृ.क्र. ३२
- ४) प्रा.डॉ.सौ तेजस्विनी मुंडेकर - पर्यायी दृष्टिकोण - २०१२ संपादक कॉमॅन्ड गोविंद पानसरे, श्रमिक प्रतिष्ठान, कोल्हापूर पृ.क्र. ४२
- ५) तारा धर्माधिकारी - तारामुक्त (लेखसंग्रह) हरिवंश प्रकाशन चंद्रपूर, ऑक्टोबर २००९ पृ.क्र. २८

PRINCIPAL

Late Ramesh Warpudkar (ACS)

College, Sonpeth Dist. Parbhani

VOL. 4 SPECIAL ISSUE

AUGUST 2017

www.newmanpublication.com

